

Framhald V.H. Flach (2)

Útbyggjið orkuveitingarnar runt kring oyggjarnar

Jeg mener, at den politiske modstand mod denne sag, som er ganske klar og tydelig verden over, den beror i, at man ikke ønsker nummeret oliekrisen og atomkraften afslækket.

Jeg mener, at den skal af-lives her og nu — og andre alternativer man tænker på, de er fejlinvesteringer og en pind til menneskets ligkiste, fordi man varmer forurener.

Man har en varmerforurening i hele industrialderen og menneskehedens historie ved en forkert brugen af ild, dvs. tilførsel af temperatur til naturen udover, hvad solen giver naturligt. Og nu oveni kommer atomkraften med en varmerforurening, der er helt eksorbitant. Det er noget man ikke taler om overfor menigmand, at hovedproduktionen fra atomkraftværker, den er og forbliver, de helt uhyrlige mængder af reaktorkølevand i forhold til hvilke — altså kalorieindhold — elektricitetsproduktionens tilsvarende kalorieindhold ikke er at få øje på.

Mennesket kan ikke magte atomkraften

Og hele hovedproduktionen smider man ud, og så bryster man sig over at få en smule elektricitetsproduktion ud af det. Yderligere er der tale om ved atomkraften, at man opererer med temperaturer, der overstiger selv solens højeste temperaturer op til tyve gange. Altså 100 til 200 millioner grader celsius inde i en reaktor, og højst forekommende temperatur på solen er 15 millioner grader i dens kerne. Det burde vise alle og enhver, at atomkraften bestemt ikke er noget mennesket kan magte.

Patenansøgninger

Jeg indgav patentansøgninger 1974/75. Det patent gik ud på at al verdens varmeteknologi var værdiløs, det skulle gøres anderledes. Det var nok et chok for hele verdens indkerreds.

Har skrevet både til regering og alle folketingspartierne, intet svar fået. En patent-sag, der løber på femte år uden egentlig stillingtagen, det er uheld.

— Hvorfor bliver der ikke taget stilling?

— Åbenbart fordi der er stærke kræfter imod den stilling man nødvendigvis må tage.

— I givetvis, hvis De skulle få patent, hvad ville de så betyde for dem?

— De vil selvfølgelig betyde mest for Danmark, mere end for mig. Det er det største patent, der nogensinde er søgt. Det gør landene totalt uafhængige af olien på de områder, der hedder opvarmning og kraftproduktion.

Dampmaskinen igen

Så er der bilismen tilbage, og der kan man sige, at der gør den det for såvidt også, fordi hvis det var rigtigt, så skulle stempelmotoren afløses af dampmaskinen igen. Det ville være det billigste, det mest lydløse og det mindst forurenende. Dette gælder også skibe.

Med den nye teknologi er der nemlig sket det, at det der før var i vejen med dampmaskinen, at den var for dyr i brændselsforbrug, det er billiggjort nu, så den ikke har nogen konkurrent.

Færøerne og den nye teknologi

Den nye teknologi griber dybt ind i samfundene. Samtidig peger den nye teknologi direkte på det desentrale samfund.

For Færøernes vedkommende er den desentrale vej den eneste rigtige at gå. Det er fra naturens hånd et decentraliseret samfund.

Netop den nye teknologi peger på det desentrale samfund, hvor hver bygd sørger for sin egen energi og planlægger, hvilke energibehov man har til stadighed.

Hvordan kan man virkelig gøre denne teknologi på Færøerne, kan man nu spørge!

Et er hvad man provisorisk kan gøre øjeblikkeligt og et andet er, hvad man gør på længere sigt. Det vi taler om, er ikke det provisoriske, men det man vil gøre på længere sigt.

Andelskraftværk

Da vil man lave et lille andelskraftværk i den pågældende bygd, hvor man baserer dets størrelse og kapacitet på det antal husholdninger og eventuelt virksomheder, der var i bygden, således at man får dette andelsværk fik både strøm og varme, hvad end det nu var elektrisk eller fjernvarme med vand.

Det ville ikke koste den enkelte borger ret mange ører i forhold til i dag at få den energi. Således bliver det noget man er sammen om i den enkelte bygd, og det vil medføre, at man også kommer til at stå sammen om andre ting. Det giver så det desentrale langt lykkeligere osamfund, som også er en nødvendighed.

Det er muligt, at vi andre i de lande vi bor i, hvor vi i forvejen er so oversentraliserede, at vi ikke har nogen jordisk mulighed for at komme fri af det, men på Færøerne, hvor man ikke kan magte atomkraft eller anden kostbar kraft, da er denne måde den rette.

Så sparer man ved den provisorisk løsning, og så investerer man sine besparelser i den endelige løsning.

Forskellen stor

— Hvad er so forskellen mellem de kraftværker vi bruger i dag, og det kraftværk, som De snakker om?

— Der er den forskel, at det ene kraftværk bruger ti gange så lidt brændsel som det andet.

Det er fordi det indeholder den nye teknologi: kombinationen af ild og legeme plus udnyttelsen af røggassen. Kraftværket bliver ikke dyrere at bygge af den årsag.

Det er klart at et 90 procent mindre brændselsforbrug, det også giver 90 procent mindre forurening og varmerforurening, og det ser jeg næsten som det vigtigste aspekt ved den nye teknologi.

Jernklodsen, der videregiver sin overvarme

Man kan ved hvilket som helst komfur placere en jernklods sådan, at det ikke tager nævneværdig skade af at det påvirkes af ild og varme.

Der sker følgende: Vi stiller en jernklods ind i forbrændingskammeret når vinteren begynder. Sædvanligvis går det 20 til 25 kg til en almindelig husholdning. Vi siger, at jernet er 10 grader varmt. I løbet af de to første timer flammen kører, vil det blive varmet op til en arbejdstemperatur, der svinger mellem 500 og 600 grader.

Hver gang flammen slukker fra det øjeblik, vil jernet stå og videregive sin overvarme, dvs. f.eks. temperaturen fra 600 ned til 500 grader til kedlen.

Derigennem er den tid fyret står stille uden flamme forlænget to til fire gange, og det betyder ca. en halvering af brændselsforbruget, fordi når flammen starter på ny, vil legemet være 500 grader, og for var der inde i kedlen kun vandets temperatur, ca. 60°.

Nu vil man se, at flammen ikke skal bruge så megen tid til at bringe vandtemperaturen op igen, og sådan vil det køre rytmisk med samme brændetid som før. Hvis det får forlænget brændetiden på grund af jernet, så er der kommet for meget jern i. Er brændetiden den samme, så er den rette portion jern i.

Radiatorerne har nu en permanent temperatur, de svinger ikke i zig-zag mellem flammen, der brænder og ikke brænder. Der vil hele tiden være varmetilførsel og derigennem er selve varmeleveransen til rummene også forbedret.

Det betyder yderligere besparelse, hvis man siger, at vi må skru ned for at få samme vilkår som før. Det gør folk sjældent, men det bør man, hvis man skal sammenligne.

Desentral energiforsyning

Det som jeg siger her, er kun for at løfte en lille bitte sten, selv om der kun er 10 procent brændselsforbrug tilbage af det teknologien virkeligt indebærer.

For lægger man til, at man også kun skal bruge 90 eller 80 procent mindre kalorier til selve rumopvarmningen oveni 90 oprosent sparet brændsel, så kan man forstå, at man er kommet ned på noget mikroskopisk af brændselsforbruget.

Den nye teknologi rækker endnu videre end jeg har sagt, således at jeg med sindsro kan erklære overfor en hel verden: der er kun dråber tilbage af brændselsforbrug. I den nye epoke menneskeheden indleder denne nye teknologi og forladende en epoke, hvor teknologien man byggede alt det vitale på, var misforstået.

Mit råd til det færøske energivalg, der er nedsat i år er, at de må satse på den nye teknologi, og med desentral energiforsyning.

Den desentrale energiforsyning, det er sagen for Færøerne. Den giver uafhængighed med udlandet. En elektrisk kabel fra Island til Færøerne, det giver afhængighed. Og det betyder, at den der har fat i den rette ende af kablet, de behersker det færøske samfund, og det må man ikke indlade sig på. Man må se frem i tiden og sige, hvad skal der ske. Vi skal stå på egne ben.

Vind- og bølgeenergi

Den nye teknologi betyder, at sådan noget som drivhuse, kan tages i omfattende brug på Færøerne. Ikke alene nu, men også i katastrofesituationer. Hvis der sker noget i verden, så er noget der nok vil knibe mest med på Færøerne, det vil være grøntsager.

Det har også vide aspekter med hensyn til at lave fiskeriprodukter, som kræver energi.

Sluttelig må jeg sige, at man bør ikke forstå mig således, at jeg siger, at energien nødvendigvis skal have brændsel som underlag. Man kan også lave energi uden brug af brændsel overhovedet på Færøerne.

Netop på Færøerne er udnyttelse af vind- og bølgeenergi gode.



læknin skrivar

Høsna-bringa

Til læknateigin er kom-in hesin spurningur:

Fyri nøkrum árum síðani hoyrði eg ein mann siga, at hann hevði høsna-bringu, og at hann kanska skuldi operast fyrri hetta. Eg havi aldri hoyrt um hetta fyrr, so eg hevði verið takksamur, um tygum kundu sagt mær, hvat hetta er.

Harafturat loyvi eg mær at spyrja, um tað er vanligt, at kallkynið hevur krabbamein í bringuni. Um so er, hvussu merkt hetta?

Til hetta kann svarast:

Høsna-bringa er ein lítill vakstrarfeilur, sum ger tað, at bringubeinið verður meira framstandandi. Hetta kann vera eitt viðfött brek ella koma aftaná eingilska sjúku í smábarnarunum. Mær vitandi er heilt óvanligt at operera fyrri hetta, sum heilsuliga ongan týdn-



ing hevur, tað einasta er, at bróstrúmið hevur annað skap enn vanligt.

Til annan spurningin er at siga, at tað er ikki vanligt, at mannfólk hevur krabbamein í bringuni (bróstinum), men tað kann koma fyrri. Tað kann henda seg, at bringan fer at vaksa, undir vørtuni kennist ein eymur, harður knýkil, eini 2-5 cm í tværmát. Hetta er vanligt kertilvænaður, sum oftast minkar burtur av sær sjálvum. Hjá ungum dreingjum hevur hetta einki at siga. Hjá eldri monnum er ráðiligt at taka ein slíkan knýkil burtur, tí í slíkum føri kann henda seg, at krabbamein stingur seg upp.

Sigvald Kristiansen

Rættleiðing

Av tí at persónar, stovnar og virki, ið onga ábyrgd hava havt av teimum ummælisbókum og karakterbókum, sum skrivað hevur verið um í seinastuni, verða kravd eftir svári, kenna vit okkum at hava skyldu til at koma við hesi rættleiðing:

Hvørki Ludvig Petersen, landsskúlastjóri, ella Jóh. A. Næs, ráðgevari í serundirvísing, hava havt minsta velt við innihaldið í ummælisbókunum og karakterbókunum at gera. Skúlabólagrunnurin hevur ikki givið bókurnar út, men Bókadeild Føroya Lærarafelags.

Ummælisbókurnar og karakterbókurnar eru hvørki skrivaðar ella givnar út eftir, at vit hava fingið nýggju skúalógina og yvirkynið umsitingina. Tær fara at vera umleið 15 ára gamlar.

Ummælisbókurnar og karakterbókurnar eru tí dag, sum tær altíð hava verið hesi seinastu 15 árini.

Kristni hevur verið og er í ummælisbókunum til grunddeildina 1-7. flokk; men kristni hevur ongantíð verið og er ikki í karakterbókunum til framhaldsdeildina, av tí at skúalógin frá 1962 gav ikki heimild til próvtøku í kristni.

Eingin prentsmiðja hevur tí gjørt nakra prentvillu.

Nýggjar ummælisbókur og karakterbókur fara at koma í bræði, nú ið vit hava fingið nýggju skúalógina. Hvussu tær fara at verða, er enn ikki gjørt.

Bókadeild Føroya Lærarafelags

Frágreiðing um ein HFI-avbrótara

HFI-avbrótari er eitt tól, sum skal finnst í øllum nýggjum el-innlegggingum og eisini í verandi el-innlegggingum frá 1. januar 1980 at rokna, tað verið seg í sethúsum, neystum, virkum v.m.

Uppgávan hjá einum HFI-avbrótara er at tryggja ímóti livsanda, jørðfeili og eldsbruna.

Í Føroyum er ofta trupult at fáa eina góða jørðbinding, serliga nú vatnleiðingar verða gjørdar úr plasturum, og tí skal HFI-avbrótarin uppi el-innlegggingina, so avbrótið verður fyrri streyminum, um okkurt berst á.

Tygum kunnu venda tygum til ein góðkendan el-innleggjara og fáa HFI-avbrótara uppsettan.